

FIETSEN IN DE WOESTIJN

In de Noord-Spaanse regio Navarra ligt op nog geen 100 kilometer onder de groene Pyreneeëntoppen gek genoeg... een woestijn! Het Natuurpark Bardenas Reales heeft een steppe-achtige uiterlijk en je vindt er indrukwekkende geërodeerde rotsformaties en droge ravijnen. En, honderden kilometers fietspaden.

Als we thuis de koffers pakken voor de fietstocht door de woestijn, laten de Bardenas Reales zich van zijn meest onbarmhartige kant zien: het is pas eind april, maar het is er nu al verzengend heet, het kwik is ver door de dertig graden heen geschoten. Naast de korte broeken gaat er om niet levend te verbranden ook een dunne lange broek mee en zonnebrandcrème factor 25 lijkt ineens niet meer overdreven. En waar laten we dadelijk al die tweeliterflessen water eigenlijk?

Modderpoel

Een paar dagen later kijken we vanaf het uitzichtpunt Mirador Bardena Blanca uit over de vlakte en zien we water in overvloed. Een onheilspellend teken, want het 42.500 hectare grote natuurpark kent geen permanente waterlopen. Alleen als het flink geregend heeft, stromen de talloze ravijnen en sleuven vol. De thermometer wijst nog maar acht graden aan, maar door de snijdende noordenwind is de gevoelstemperatuur niet hoger dan twee of drie graden. Toch komen we er nog goed van af, want op de pelgrimsroute, een stukje naar het noorden, sneeuwt het hevig en moet de politie verdwaalde bedevaartgangers in veiligheid brengen. 'Hier kan het ook zo maar gaan spoken, vertelt gids Iñaki de Felipe, die dagelijks met zijn jeep toeristen door de Bardenas rijdt. "Zodra het flink begint te regenen, moet je maken dat je wegkomt. Want dan verandert de kleibodem binnen de kortste keren in één grote modderpoel." Maar een klein blokje door de El Plano, het noordelijke, vlakke gedeelte van het park, dat zou vandaag nog moeten kunnen. Het serieuze fietswerk, de tocht door de Bardena Blanca met zijn geërodeerde heuvels, ravijnen en hoogvlakten, dat kan beter wachten tot morgen.

Schapen

Het is fijn fietsen door de Plano, een gebied dat slechts lichte glooiingen kent. De grond wordt hier nu bebouwd, maar dat is lang niet altijd zo geweest. Tot honderd jaar geleden werd de Bardenas vooral gebruikt om kuddes te laten grazen, vooral schapen. Ooit liepen hier zo'n 300.000 schapen rond, vandaag de dag zijn dat er nog hoogstens 100.000, plus een paar honderd koeien. We koersen naar de ruïne van het kasteel van Peñaflor, dat in de Vedado de Eguaras ligt, een van de drie natuurresevaten in de Bardenas Reales. In de middeleeuwen stonden hier veel kastelen en forten, want de rivaliteit tussen de omliggende koninkrijken was groot en het onherbergzame gebied was bovendien een ideale schuilplaats voor bandieten. Maar veel meer dan een paar ruïnes zoals Peñaflor is daar nu niet meer van over. Gids Iñaki fluit op zijn vingers, want hier moet ergens een klein, zwart wolfje zitten dat niet bang is voor mensen. Maar helaas, we hebben geen geluk.

Maanlandschap

De pseudo-steppe die de Bardenas Reales nu is, is in de loop van miljoenen jaren ontstaan. Ooit was het een grote binnenzee, blijkt uit vondsten van fossielen van

krokodillen en zeeschildpadden op deze plek. Maar tussen de 10 en 20 miljoen jaar geleden begonnen de rivieren die erin uitkwamen hier sediment af zetten: klei en kalksteen, die voor afwisselend harde en zachte lagen zorgden. Water en wind slepen daarna spectaculaire vormen uit en creëerden een indrukwekkend maanlandschap vol imposante rotspartijen. De flora en fauna doen hier in niets denken aan het groene Pyreneeëntoppen die 70 kilometer verderop toekijken, hier waan je je eerder in een Afrikaanse woestijn.

Congozantes

Bijzonder is dat het natuurpark niet toebehoort aan Spanje en zelfs niet aan de autonome regio Navarra. Nee, het eigendom van de woestijn is in 1705 overgedragen aan 22 zogenaamde *congozantes*: negentien dorpen besturen samen met de valleien van Roncal en Salazar en het Mannenklooster van Oliva het gebied. Ze houden er toezicht op de traditionele activiteiten als de jacht op hazen, konijnen en patrijzen, maar ze stellen het park ook open voor nieuwe inkomstenbronnen als toerisme en windmolenparken. Maar de belangrijkste beslissing namen ze in 1951. Toen gunden ze het Spaanse leger het recht om in het hart van de Bardena Blanca te oefenen, een contract dat de congozantes tegenwoordig acht miljoen euro per jaar oplevert.

Zona militar

Fietsen in de Bardenas kan een strijd met de elementen zijn, maar vandaag heeft de *cierzo*, de karakteristieke, koude noordoostenwind een vrije dag en ook de temperatuur zit weer dik in de dubbele cijfers. Om het fragiele ecosysteem te beschermen zijn veel terrassen van de Bardenas Reales niet toegankelijk, maar toch telt het natuurpark meer dan 700 kilometer bewegwijzerde paden, onverharde wegen en trekpaden voor vee die zeer geschikt zijn voor wandelaars en fietsers. We hebben gekozen voor de populaire route rondom de *zona militar*, een onverhard, maar meestal goed begaanbaar pad dat uitzicht biedt op de klassiekers van de Bardena Blanca: Castildetierra, Pisuerra, Rallón... De vraag of we dat met de klok mee of tegen de klok in gaan doen is snel beantwoord: dat laatste, want we willen Castildetierra, het spectaculairste kunstwerk van Moeder Natuur, tot het laatst bewaren.

Sprookjeswereld

Als we starten, bij Alto de Aguilares, hebben we bijna 32 kilometer klei en kalksteen voor de wielen. De route loopt vooral over vlak terrein - slechts 120 meter hoogteverschil - al is het daarbij wel goed voortdurend oppassen: vlak langs de weg liggen diepe sleuven waar je als je even niet oplet zo maar in kunt rijden. We fietsen langs een klein meertje, maar als het vandaag droog blijft, zal dat morgen weer verdwenen zijn, zo poreus is de bodem hier. De vergezichten zijn adembenemend. We stappen af voor spectaculaire formaties als Pisuerra en Rallón en de vergelijkingen dringen zich op: enorme zandkastelen die nog niet af zijn, door erosie aangevreten piramides en hunebedden, kathedralen uitgehouwen in loodrechte rotsformaties... Als we naar links kijken, blijkt er naast deze sprookjeswereld ook nog een echte wereld te bestaan: her en der in de steppe liggen karkassen van bussen en vliegtuigen, doelen voor de militairen om op te schieten. Beneden langs de weg schrijdt het verval langzaam maar zeker voort. In de Bardenas veroorzaakt water 90% van de erosie, de wind doet de rest. Steeds als het regent, zal hier een bredere beek stromen, die de muren verder wegslijpt: eerst zullen de lagen zachte kalksteen sneuvelen en dan zullen de sterkere kleilagen ook instorten. Imposante wallen zijn het, gerimpeld als

olifantenhuid, maar ze kunnen morgen omvallen. Of nog sneller, want we voelen spetters. We stoppen even bij de Cabaña de Aguirre, een van de vele schuilhutjes, maar uiteindelijk zet de regen niet door.

Castildetierra

Als de laatste kilometers van onze adembenemende ronde in zicht komen, vragen we ons af of Castildetierra al dat natuurschoon van zoëven nog wel kán overtreffen. Ja, is het antwoord, deze grillige, gestaag afbrokkelende rotspunt kan niet anders dan je betoveren. "Zeventig jaar geleden stond hier nog een beeld van de Heilige Maagd Maria op," vertelt Iñaki, "toen kon je er nog gewoon tegenop klimmen. In die dagen vonden mensen de Bardenas niks bijzonders, ze vonden het eerder lelijk." Langs de provinciale weg N-121 werden zelfs rijen bomen aangeplant, om de Bardenas aan het zicht van voorbijgangers te onttrekken. Maar tegenwoordig is de woestijn hot. Het maanlandschap figureerde de afgelopen jaren in talloze reclamespots en videoclips, zoals 'Switch Baby' van de Nederlandse band Moke. Maar de dagen van de topattractie van de woestijn van Navarra zijn geteld, vertelt Iñaki: "Castildetierra is door erosie gevormd en door erosie zal hij ook weer verdwijnen. Wetenschappers verwachten dat hij hooguit nog enkele tientallen jaren zal blijven staan. Maar, en dat is ook het fascinerende van de Bardenas, er zullen altijd spectaculaire rotsformaties bijkomen. Het is hier geen dag hetzelfde, je ziet voortdurend nieuwe dingen."

5 x voorpret

- * www.turismo.navarra.es De officiële website van Navarra Turismo is uitstekend, met veel informatie in het Nederlands.
- * www.turismobardenas.com Met gids Iñaki de Felipe de Bardenas Reales ontdekken per 4x4, mountain bike of te voet.
- * www.bardenasreales.es De site van het natuurpark, met o.a. de beschreven fietsroutes. Ook in het Engels.
- * www.restaurante33.com Na het fietsen is het goed eten in Tudela, de toegangspoort tot de Bardenas. En gezond, ze hebben bij Restaurante 33 een spectaculair 8-gangen groentemenu.
- * www.youtube.com De clip 'Switch Baby' van Moke, opgenomen in de Bardenas Reales en in bovengenoemd hotel.

Logeren in een kijkkast

Het fascinerende landschap en moderne architectuur komen perfect samen in Hotel Aire de Bardenas bij Tudela. Het hotel is een verzameling designer bungalows met veel privacy; fruit- en groentekisten omzomen het terrein, dat min of meer opgaat in het maanlandschap. De panorama-ramen van de huisjes beschikken over een fijne loungeplek, waar je lekker van het onvergetelijke uitzicht op de woestijn kunt genieten. Kamers ca. 165 euro per nacht.

www.airedebardenas.com